

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Νομικό πλαίσιο, σκοποί, αρμοδιότητες και βασικές εργασίες

Νομικό πλαίσιο

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ιδρύθηκε το 1963, σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Κύπρου, ως αυτόνομο ίδρυμα σύμφωνα με τον περί Κεντρικής Τραπεζής της Κύπρου Νόμο του 1963 και τα σχετικά άρθρα του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Από τον Ιούλιο του 2002, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου διέπεται από τον περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμο του 2002. Ο νόμος αυτός διασφαλίζει την ανεξαρτησία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου. Επίσης, τον Ιούλιο του 2002, τροποποιήθηκαν οι σχετικές πρόνοιες του Συντάγματος ώστε να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, όπως ορίζει το κοινοτικό κεκτημένο.

Από την 1^η Μαΐου 2004, ημερομηνία προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, και ο Διοικητής της συμμετέχει στο Γενικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Ενόψει της ένταξης της Κύπρου στη ζώνη του ευρώ, ο περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμος τροποποιήθηκε το Μάρτιο του 2007 ώστε να εναρμονιστεί πλήρως με το κοινοτικό κεκτημένο και πιο συγκεκριμένα, με τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Με την τροποποίηση επιτεύχθηκε η νομική σύγκλιση με

τα ισχύοντα στη ζώνη του ευρώ, που είναι μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ευρώ. Οι περισσότερες πρόνοιες του τροποποιητικού νόμου που ψηφίστηκε το Μάρτιο του 2007 θα εφαρμοστούν από την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ (1^η Ιανουαρίου 2008).

Σκοποί και αρμοδιότητες

Σύμφωνα με τον περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμο του 2002 όπως τροποποιήθηκε, ο πρωταρχικός σκοπός της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου είναι η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Χωρίς να επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού σκοπού, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τη γενική οικονομική πολιτική του Κράτους.

Οι βασικές αρμοδιότητες της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, είναι οι ακόλουθες:

- η χάραξη και άσκηση της νομισματικής πολιτικής (στην έννοια της νομισματικής πολιτικής περιλαμβάνεται και η πιστωτική πολιτική)·
- η άσκηση της πολιτικής της συναλλαγματικής ισοτιμίας της λίρας έναντι των άλλων νομισμάτων, σύμφωνα με το πλαίσιο της συναλλαγματικής πολιτικής που διαμορφώνει το Υπουργικό Συμβούλιο μετά από γνωμοδότηση της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου·
- η κατοχή, διαφύλαξη και διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών αποθεμάτων της Δημοκρατίας·

- η εποπτεία των τραπεζών·
- η προώθηση, ρύθμιση και επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης ή και διακανονισμού συναλλαγών·
- η προσφορά υπηρεσιών ή η άσκηση καθηκόντων τραπεζίτη και αντιπροσώπου της Δημοκρατίας σε χρηματοοικονομικά θέματα· και
- η συμμετοχή ως μέλους σε διεθνείς νομισματικούς και οικονομικούς οργανισμούς.

Από την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ (1^η Ιανουαρίου 2008), θα αλλάξουν ριζικά οι πρώτες δύο αρμοδιότητες της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, αφού η λίρα θα αντικατασταθεί από το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα και η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου δεν θα χαράζει πλέον αυτόνομη νομισματική πολιτική, αλλά θα συμβάλλει στη χάραξη και εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής που αποφασίζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Από την 1^η Ιανουαρίου, 2008, οι αρμοδιότητες της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου θα διαμορφωθούν ως ακολούθως:

- η συμβολή, ως αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, στη χάραξη και εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της Κοινότητας·

- η κατοχή, διαφύλαξη και διαχείριση των επίσημων αποθεμάτων της Δημοκρατίας, στα οποία περιλαμβάνονται τα διαθέσιμα της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου και του Δημοσίου σε συνάλλαγμα και χρυσό·
- η διενέργεια πράξεων σε συνάλλαγμα, καθώς και η διαχείριση, συναλλαγματικών αποθεμάτων τα οποία δυνατόν να παραχωρηθούν στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου για διαχείριση·
- η εποπτεία των τραπεζών, χωρίς να επηρεάζονται οι διατάξεις του περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμου·
- η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος·
- η προσφορά υπηρεσιών ή η άσκηση καθηκόντων τραπεζίτη και αντιπροσώπου της Δημοκρατίας σε χρηματοοικονομικά θέματα·
- η προώθηση, ρύθμιση και επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης ή / και διακανονισμού συναλλαγών·
- η συλλογή, επεξεργασία και διανομή στατιστικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων που απαιτούνται για την έναντι της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας εκπλήρωση των καθηκόντων της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου ως αναπόσπαστου μέρους του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και
- η συμμετοχή ως μέλους σε διεθνείς νομισματικούς και οικονομικούς οργανισμούς, επιφυλασσόμενης σχετικής εγκρίσεως της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Ιστορική αναδρομή

Στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ανέλαβε πλήρως τις αρμοδιότητές της αναφορικά με την προσφορά υπηρεσιών της ως τραπεζίτη της κυβέρνησης και τη διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών αποθεμάτων, καθώς και την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ελέγχου συναλλάγματος. Παράλληλα, η Κεντρική Τράπεζα ενίσχυσε την εσωτερική της δομή, και άρχισε τη διαμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου εποπτείας των τραπεζών καθώς και του πλαισίου άσκησης νομισματικής πολιτικής. Κατά το τέλος της δεκαετίας του 1960 και τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η νομισματική πολιτική έγινε πιο ενεργός, και η εποπτεία των τραπεζών τέθηκε σε πιο συστηματική βάση. Σε αυτή την περίοδο εκδόθηκαν και τα πρώτα κυβερνητικά αξιόγραφα, με σκοπό την ενθάρρυνση των εγχώριων αποταμιεύσεων και τη μη πληθωριστική χρηματοδότηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Μετά την οικονομική καταστροφή που προκάλεσε η τουρκική εισβολή το 1974, η Κεντρική Τράπεζα συμμετείχε ενεργά στην προσπάθεια ανασυγκρότησης της οικονομίας. Έτσι, η Κεντρική Τράπεζα ακολούθησε επεκτατική νομισματική πολιτική και διευκόλυνε τη χρηματοδότηση των στεγαστικών αναγκών των προσφύγων και της αναπλήρωσης των απολεσθέντων κεφαλαιουχικών αποθεμάτων και της σχετικής υποδομής. Η συμβολή της Κεντρικής Τράπεζας στην ταχεία ανάκαμψη και αισθητή βελτίωση των οικονομικών συνθηκών που ακολούθησε ήταν καθοριστική. Επίσης, κατά την περίοδο μετά την εισβολή, η Κεντρική Τράπεζα ανέλαβε ηγετικό ρόλο στην προσπάθεια για ανάπτυξη της Κύπρου ως περιφερειακού επιχειρηματικού και χρηματοοικονομικού κέντρου. Ειδικότερα, ο τομέας

διεθνών επιχειρήσεων παρουσίασε ταχεία πρόοδο και επέκταση, συμβάλλοντας σημαντικά στις εισπράξεις συναλλάγματος και στη δημιουργία θέσεων εργασίας στο νησί.

Από τη δεκαετία του 1990, η Κεντρική Τράπεζα ενέτεινε τις προσπάθειές της για την ελευθεροποίηση και εκσυγχρονισμό του χρηματοοικονομικού τομέα. Αυτό ήταν επιβεβλημένο τόσο για οικονομικούς λόγους όσο και για σκοπούς εναρμόνισης των οικονομικών δομών και πολιτικών της Κύπρου με εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Προς αυτή την κατεύθυνση, το 1996 η Κεντρική Τράπεζα εισήγαγε ένα νέο πλαίσιο άσκησης νομισματικής πολιτικής, ευθυγραμμισμένο με τις πρακτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η Κεντρική Τράπεζα αντικατέστησε τα όργανα άμεσου ελέγχου της ρευστότητας στην οικονομία με μεθόδους που βασίζονται στην αγορά. Το ελάχιστο ποσοστό ρευστότητας, που ήταν το κύριο εργαλείο νομισματικής πολιτικής, εγκαταλείφθηκε. Οι πράξεις ανοικτής αγοράς που διενεργούνται μέσω δημοπρασίας έγιναν το κύριο εργαλείο ελέγχου της ρευστότητας. Η Κεντρική Τράπεζα εισήγαγε, επίσης, τις δημοπρασίες αποδοχής καταθέσεων ως μέσο απορρόφησης πλεονάζουσας ρευστότητας. Παράλληλα, από την αρχή του 1996 οι τίτλοι του δημοσίου εκδίδονται με τη μέθοδο της δημοπρασίας, η οποία επιτρέπει στα επιτόκια να αντανακλούν τις συνθήκες της αγοράς.

Σταθμός στην πορεία ελευθεροποίησης του χρηματοοικονομικού τομέα ήταν η κατάργηση του νομικά καθορισμένου ανωτάτου ορίου επιτοκίων την 1^η Ιανουαρίου 2001.

Στα πλαίσια των προσπαθειών της για εκσυγχρονισμό του χρηματοοικονομικού τομέα και εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο, η Κεντρική Τράπεζα εφάρμοσε πρόγραμμα σταδιακής κατάργησης των περιορισμών στη διακίνηση κεφαλαίων (που χρονολογούνταν από την εποχή της αποικιοκρατίας). Η σταδιακή απελευθέρωση της διακίνησης κεφαλαίων επιταχύνθηκε μετά την κατάργηση του ανωτάτου ορίου επιτοκίων την 1^η Ιανουαρίου 2001. Τον Ιούλιο του 2003 ψηφίστηκε ο περί της Διακίνησης Κεφαλαίων Νόμος, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2004, ημερομηνία προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο νόμος αυτός, μεταξύ άλλων, κατάργησε τον περί Ελέγχου Συναλλάγματος Νόμο, ολοκληρώνοντας έτσι την κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών και διασφαλίζοντας την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, με ορισμένες μόνο εξαιρέσεις, σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο.

Βασικές εργασίες της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου

Νομισματική πολιτική

Η Επιτροπή Νομισματικής Πολιτικής είναι αρμόδια για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου. Η Επιτροπή Νομισματικής Πολιτικής απαρτίζεται από το Διοικητή και πέντε άλλα μέλη και συνεδριάζει τακτικά, περίπου κάθε μήνα, καθορίζοντας τα βασικά επιτόκια.

Για την επίτευξη των σκοπών της νομισματικής πολιτικής και ειδικότερα, για τη ρύθμιση των πιστώσεων και της προσφοράς χρήματος στην οικονομία, η Κεντρική Τράπεζα έχει στη διάθεσή της τα ακόλουθα μέσα:

- Πράξεις ανοικτής αγοράς. Είναι το κύριο μέσο διαχείρισης της ρευστότητας στην αγορά. Διενεργούνται μέσω δημοπρασίας για παροχή ή απορρόφηση ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα.
- Πάγιες διευκολύνσεις. Υπάρχουν δύο τύποι πάγιων διευκολύνσεων προς τις τράπεζες, με σκοπό την προσφορά και απορρόφηση ρευστότητας διάρκειας μίας ημέρας:
  - (α) η διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης (το επιτόκιο της οποίας καθορίζεται από την Κεντρική Τράπεζα και σηματοδοτεί το ανώτατο όριο των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς διάρκειας μιας ημέρας) και
  - (β) η διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων (το επιτόκιο της οποίας καθορίζεται από την Κεντρική Τράπεζα και σηματοδοτεί το κατώτατο όριο των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς διάρκειας μιας ημέρας).
- Ελάχιστα αποθεματικά. Οι τράπεζες έχουν υποχρέωση να διατηρούν ελάχιστα αποθεματικά με την Κεντρική Τράπεζα. Ο λογαριασμός ελάχιστων αποθεματικών είναι ο μόνος λειτουργικός λογαριασμός των τραπεζών με την Κεντρική Τράπεζα.

Ρύθμιση και εποπτεία τραπεζών

Αναφορικά με την εποπτεία των τραπεζών, κύριος στόχος της Κεντρικής Τράπεζας είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, η ελαχιστοποίηση του συστημικού κινδύνου και η προστασία των καταθετών.

Οι κανόνες, η πολιτική και η πρακτική της Κεντρικής Τράπεζας είναι ευθυγραμμισμένες με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις συστάσεις της Επιτροπής Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας για την εποπτεία των τραπεζών. Ο περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμος του 1997, όπως έχει τροποποιηθεί, ο οποίος καθορίζει το νομικό πλαίσιο για τη διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών στην Κύπρο, αντικατοπτρίζει τις αρχές και τις διατάξεις των σχετικών οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμος ρυθμίζει θέματα όπως:

- τη χορήγηση και την ανάκληση άδειας άσκησης τραπεζικών εργασιών,
- τη διατήρηση ελάχιστων κεφαλαίων και την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών,
- τη ρευστότητα των τραπεζών,
- τους περιορισμούς στα χρηματοδοτικά ανοίγματα, στις δραστηριότητες και στις επενδύσεις των τραπεζών,
- την εποπτεία και επιθεώρηση των τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου,
- την επιβολή κυρώσεων από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.
- τους περιορισμούς στην κατοχή του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών και
- τον προσδιορισμό των προσώπων που δεν δικαιούνται να ενεργούν ως διοικητικοί σύμβουλοι ή ως διευθυντές των τραπεζών.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τους περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμους του 1996 έως 2004, η Κεντρική Τράπεζα είναι η εποπτική αρχή για τις τράπεζες σε

σχέση με την καταπολέμηση του ξεπλύματος παράνομου χρήματος. Υπό την ιδιότητά της αυτή, η Κεντρική Τράπεζα έχει εκδώσει σειρά οδηγιών προς τις τράπεζες, για την εφαρμογή αυστηρών διαδικασιών προσδιορισμού της ταυτότητας πελατών, την τήρηση αρχείου, την αναγνώριση και αναφορά ύποπτων συναλλαγών, το διορισμό και τα καθήκοντα των λειτουργών συμμόρφωσης, και την επιμόρφωση και εκπαίδευση των τραπεζικών υπαλλήλων.

Συστήματα πληρωμών

Η Κεντρική Τράπεζα προσδίδει μεγάλη σημασία στα συστήματα πληρωμών, εφόσον η οικονομική δραστηριότητα στηρίζεται στην ύπαρξη αποτελεσματικών και ασφαλών τρόπων για τη διενέργεια πληρωμών, και η ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών προωθεί τη χρηματοοικονομική σταθερότητα. Η Κεντρική Τράπεζα συνεργάζεται στενά με τον ευρύτερο τραπεζικό τομέα, ώστε να διασφαλιστεί η έγκαιρη και αποτελεσματική ανταπόκριση στις εξελίξεις στον τομέα των συστημάτων πληρωμών, ιδιαίτερα ενόψει της υιοθέτησης του ευρώ από την Κύπρο την 1^η Ιανουαρίου 2008.

Στην Κύπρο λειτουργούν σήμερα έξι συστήματα πληρωμών και διακανονισμού συναλλαγών:

- Σύστημα Εμβασμάτων Μεγάλης Αξίας
- Σύστημα του Κυπριακού Γραφείου Συμφηφισμού Επιταγών
- Σύστημα Εκκαθάρισης και Διακανονισμού Πληρωμών με Τραπεζικές Κάρτες
- Σύστημα Εμβασμάτων Μικρής Αξίας (JCCTransfer)
- Σύστημα Κυβερνητικών Εμβασμάτων

- Κεντρικό Αποθετήριο και Κεντρικό Μητρώο Αξιών του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου

Η Κεντρική Τράπεζα είναι ο διαχειριστής του Συστήματος Εμβασμάτων Μεγάλης Αξίας, του Συστήματος Κυβερνητικών Εμβασμάτων, και του Συστήματος του Κυπριακού Γραφείου Συμψηφισμού Επιταγών.

Προετοιμασία για την υιοθέτηση του ευρώ

Για την ομαλή υιοθέτηση του ευρώ από την Κύπρο, η Κεντρική Τράπεζα και το Υπουργείο Οικονομικών ετοίμασαν στρατηγικό σχέδιο δράσης για την εισαγωγή του ευρώ, το οποίο υιοθετήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2004. Η Κεντρική Τράπεζα, ως νομισματική αρχή της χώρας έχει καίριο ρόλο στο έργο της μετάβασης στο ευρώ και έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο σε όλες τις πτυχές, νομικές, τεχνικές και επικοινωνιακές, που αφορούν τις αρμοδιότητές της. Η ενημέρωση του κοινού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή μετάβαση στο ευρώ και, για το σκοπό αυτό, η Κεντρική Τράπεζα έχει πραγματοποιήσει και συνεχίζει να πραγματοποιεί σειρά ενημερωτικών δραστηριοτήτων. Μεταξύ άλλων, η Κεντρική Τράπεζα εκδίδει ενημερωτικά δελτία για το ευρώ, παρουσιάζει την έκθεση από τη λίρα στο ευρώ και οργανώνει σεμινάρια και διαλέξεις για τις διάφορες πτυχές της εισαγωγής του ευρώ.

Οργάνωση και ευθύνες

Το οργανόγραμμα της τράπεζας καθώς και πληροφορίες για τις ευθύνες κάθε μίας από τις Διευθύνσεις της τράπεζας βρίσκονται στον διαδικτυακό χώρο της τράπεζας στη διεύθυνση <http://www.centralbank.gov.cy>.

Τα στοιχεία επικοινωνίας της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου είναι:

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: info@centralbank.gov.cy

Τηλέφωνο: 22 714100

Τηλεομοιότυπο: 22 378153

Διεύθυνση: Λεωφόρος Τζων Κέννεντυ 80, 1076 Λευκωσία

Διεύθυνση αλληλογραφίας: Τ.Θ. 25529, 1395 Λευκωσία